

Vrijzinnige Gemeente Zierikzee
Zondag 6 oktober 2024
Toespraak Franck Ploum

Lieve gemeente, hier aanwezig en thuis met ons verbonden.

1.

Op dit moment zijn er op onze wereld 30 oorlogen gaande. Van een paar horen we dagelijks hoe het ervoor staat, Van verreweg de meeste weten we niets. We weten er niets van omdat we er niets van willen weten. Ze zijn immers ver van ons bed. Nu zult u wellicht denken: Gaza is ook ver weg. Dat klopt. Maar met ver van ons bed doel ik niet op de geografische afstand, maar op de wijze waarop deze conflicten invloed hebben op ons eigen leven. Of misschien sterker nog: of ze wel of niet een bedreiging zijn voor onze eigen veiligheid, onze welvaart, ons eigen veilige leventje, dat bepaalt of we iets van en over een oorlog horen en willen weten.

Nu bijna drie jaar geleden, werden we midden in een enorme migrantencrisis, die Europese landen uit elkaar dreef en die ook in ons eigen land een splijtzwam was en nog steeds is, geconfronteerd met de oorlog in Oekraïne. Terwijl Oost-Europese landen de muren en het prikkeldraad optrokken voor migranten en vluchtelingen uit Noord- en Midden-Afrika werden de vluchtelingen uit Oekraïne met bussen bij de grens opgehaald en het land binnengebracht. En terwijl Ter Apel ook toen al uitpuilde en niemand wilde meewerken aan een humane oplossing, gingen ineens alle deuren, zelfs van privé mensen thuis, open om Oekraïners op te vangen.

Ineens was de oorlog dichtbij. Ineens waren er mensen, als wij, met dezelfde kleur, beetje dezelfde gebruiken, zelfde continent, in wie wij onszelf konden herkennen, in wie wij onszelf en onze eigen kinderen zagen. En ineens confronteerden deze herkenbare mensen ons met de onvanzelfsprekendheid van onze veiligheid, onze vrede, ons geld en goed, onze welvaart. Ons mededogen met de mensheid is zelden wereldwijd, ons mededogen gaat uit naar mensen in wie wij onszelf herkennen, Ons mededogen is selectief, en moeten we helaas ook bekennen, ons mededogen is veelal gevuld en gestuurd door eigen belang.

2.

Zolang er mensen zijn, wordt er oorlog gevoerd. Inzet zijn grondgebied, roem, zeggenschap. Het gaat om macht, rijkdom vergaren, mensen onderdaan maken, het gaat om een ik, een ego dat wil heersen over geld en goed en medemens. Niet zelden speelden zogenaamde religieuze motieven een rol. De geschiedenisboeken, de bijbel, onze eigen herinnering over de afgelopen decennia, ze staan er allemaal vol van. Een aaneenschakeling van grote en kleine conflicten, oorlogen op continenten, in landen, tussen stammen en groepen, zelfs tot aan genociden toe.

De oorlog in Oekraïne is nog lang niet in zicht. In tientallen Afrikaanse en Aziatische landen worden de gruwelijkheden waar men een aantal jaren geleden niet aan toekwam afgemaakt. Gaza wordt uitgemoord en het geweld over en weer tussen Palestijnen en Israëlieten kent geen grenzen meer. En de Europese Unie trekt steeds grotere muren op om mensen buiten te houden, beter dat migranten verdorsten in de woestijn of verdrinken op zee dan dat ze in Europa aan land komen. Dat laatste verzin ik niet zelf, maar waren bijna letterlijk woorden van Forum-leider Thierry Baudet, live in onze eigen Tweede kamer.

Is er nog voldoende hoop om hier tegenin te vertrouwen dat het beter zal worden? Niet zolang wij niet ook kritisch naar onszelf willen en durven kijken. Ook in ons eigen leven zijn

er tal van zaken die niet de vrede maar de onvrede bevorderen. Ook wij lopen veelal achter onze eigen goden aan. In onze samenleving hebben die goden veelal te maken met eigenbelang, met behouden van wat we bezitten, met het in stand houden van onze eigen vrijheden. Veel minder hebben ze te maken met de vrijheid van de ander, het welzijn van de ander, en vaak nog minder met solidariteit met hen die niet het geluk hebben gehad bij de 10% rijkste van deze aardbol te behoren.

Dat laatste geldt voor ons allen hier bij elkaar wel. En wij, 10% bezitten 90% van het geld, de bodemschatten, de rijkdommen van de aarde. Zou dat niet een enorm vliegwiel voor onvrede en oorlog kunnen zijn?

3.

Wie is die God die ons oproept om een andere weg te volgen? Wie is die Ene die ons vraagt om te dienen en niet te heersen?

De God van de Bijbel maakt zich bekend in een abstractie: 'Ik ben die ik ben'; ook wel vertaald als 'Ik zal er zijn'. (Exodus 3,14). Dat is een naam die geen naam is. Daarmee wordt de God van de bijbel ongrijpbaar. God is niet voor het karretje te spannen van de menselijke wil, hij is steeds weer anders, elk ogenblik nieuw, maar wel betrouwbaar. Misschien nog opvallender dan die vreemde Naam, is het feit dat geschreven staat dat die bijbelse God een afdalende beweging maakt. Kennelijk moet er een beeld gecorrigeerd worden; het beeld van een hoog in de hemel tronende almacht, die wikt en weegt en beschikt. Mozes ontmoet een God die afdaald. Het is een God die het huilen hoort en de vernedering ziet.

Het verhaal zegt dat er maar één manier is waarop deze God zichtbaar kan worden; in de bevrijding van de onderdrukten, de armen, de vreemdeling, uit de handen van allen die hen kleineren, miskennen, wegsturen of doden.

Zou het daarom zijn dat Jezus een kind in het midden plaatst en zegt: zo moet je worden, dit moet je zijn? Waar het gevecht om de macht, om de grootste, de belangrijkste de overhand krijgt ligt onvrede en oorlog op de loer, daar moeten mensen weer teruggebracht worden tot waar het werkelijk om gaat. Een kind was in de oudheid niet de prins en het prinsjes dat het voor velen vandaag de dag is. Een kind had in de oudheid geen betekenis, behalve dan voor de oude dag en voor de voortzetting van het nageslacht. Maar tot die tijd telde een kind niet mee. In die zin is het kind een beeld, een metafoor voor de onderdrukten, de armen, de vreemdeling, de gekleineerde, de miskende, de weggestuurde.

Wij mensen, wij allemaal willen, in het algemeen gesproken graag belangrijk worden gevonden. Maar daar waar mensen belangrijk gevonden willen worden ontstaat er bij anderen onvrede, komt er onenigheid en zijn de mensen in kwetsbare posities bijna helemaal niet in beeld. In dit stukje evangelie wordt aangegeven dat Jezus wil dat het onder hen die hem willen volgen anders aan toegaat. In dat koninkrijk, in die nieuwe wereld is niet de mens groot die heerst en verdeelt. Nee, dat is immers de mens die niet zelden voor onrust en onvrede zorgt. Niet altijd bewust, maar het is het patroon dat ertoe leidt dat er in dat denken van groten en kleinen, ook steeds weer winnaars en verliezers zijn, overwinnaars en onderdrukten, mensen die hebben, die leven in overvloed, en mensen die niet hebben, die leven in armoede. Groot in het koninkrijk, in de nieuwe wereld is de mens die bereid is, die in staat is om te dienen. Waar gediend wordt is vrede. En daar waar mensen over elkaar willen heersen, daar is onvrede.

4.

Staande blijven in een wereld vol oorlog is geen eenvoudige zaak. Rondkijkend, naar die eindeloze lijst conflicten, steeds maar weer, stemt niet bepaald hoopvol. En het steeds weer oplaaiend geweld, dan hier, dan daar, leiden maar al te vaak tot moedeloosheid. En als het dan ook nog eens ver weg is dan ligt al snel de afstandsbediening klaar om door te zappen of is de muis binnen handbereik om het weg te klikken alsof het niet bestaat. Zo kun je staande blijven.

Dat wil zeggen, zo kun je doen alsof het je niet aangaat, niet van jou is, jij er geen deel aan hebt, geen schuld aan hebt, niet verantwoordelijk voor bent. Maar iedereen die een beetje betrokken is op mens en samenleving, op de wereld waarin we leven, die weet, echt rust geeft het niet. Want wat is die vrede en vrijheid van mij waard als er zoveel mensen leven in onvrede, onvrijheid? En als ik bereid ben goed te kijken naar mijn leven dan kan ik toch ook allerlei lijntjes zien lopen vanuit mijzelf naar die mensen en gebieden in conflict. Wij ontkomen er niet aan onderdeel te zijn allerlei systemen en verhoudingen die wij niet willen. In onze geglobaliseerde wereld, waarin producten en goederen uit de hele wereld komen, handel wereldwijd gaat en voedselketens niet of nauwelijks te traceren zijn is dat onmogelijk. Of we willen of niet ons huis staat, hangt, ligt vol met spullen waar onrecht aan kleeft.

De heersende macht, de vechtende partijen, de wapenindustrie, de grootgrondbezitters, de economen van de beurs en de vrije marktideologie zullen zeggen dat dat ook helemaal niet erg is en dat we vooral moeten zorgen dat we aan de goede kant staan. Ze roepen ons toe dat er is geen andere weg, dat dit de route is. Ga mee of ga ten onder. Wees een winnaar, of ben de verliezer.

Dus het weggijken geeft geen vrede en het wel er naar kijken geeft ook geen vrede. Het is om cynisch van te worden. Hoe blijf je staande? Ik denk dat er voor ons niet anders op zit dan vast te houden aan de verhalen zoals vandaag. Hoe utopisch of onrealistisch ook, we moeten vasthouden aan inspirerende verhalen, inspirerende bronnen vol schoonheid, visionaire taal. Want wat we nodig hebben is dat we worden opgetild, boven de chaos uit. Dat we boven alle onvrede en geweld uitgetild worden en we gaan zien dat er wel een alternatief is.

Jij rijk en 90% van de wereld arm, het hoeft niet zo te zijn, er is een alternatief. Steeds maar weer conflicten met geweld proberen op te lossen, wapens met wapens bestrijden, een weg die nog nooit iets heeft opgelost, het hoeft niet zo te gaan, er is een alternatief. Het marktdenken, de overconsumptie, de leegroef van de aarde, dat systeem dat mensen concurrenten van elkaar maakt, het hoeft niet zo te zijn, er is een alternatief.

Ons denken in groten en kleinen, in belangrijkheid en in aanzien, het hoeft niet zo te zijn, er is een alternatief. Binnen onze gemeente wordt dit alternatief nadrukkelijk zichtbaar in de diaconie en in de ambtsdragers, de diakenen. Niet dat we het daarmee geregeld hebben, of achterover kunnen leunen. Zo van: daar is de diaconie toch voor, daar hebben we toch een diaken voor. Nee zij zijn de luizen in de, wellicht ook onze pels, zij zijn de mensen die ons wakker houden, schudden als dat nodig is: en ons steeds weer herinneren aan die opdracht om af te dalen, het huilen te horen, en ook al kun je er niets aan doen, ben je niet schuldig aan al dat lijden, dat je toch verantwoordelijk weet om er iets aan te doen. En zo de alternatieve route voor te leven.

Zeg Amen. Dat het zo moge zijn.